

Passiġġieri Jithallew Jistennew fuq il-Moll tal-Marfa fi Żmien il-Gwerra

Kitba ta' Charles Debono

Kuratur, Mużew Nazzjonali tal-Gwerra

Matul dan il-perjodu l-laneċ kienu jgħibu ħafna passiġġieri minn Għawdex għall-Marfa, minn fejn kienu jaqbd u l-karozza tal-linja biex imorru għall-post tax-xogħol tagħhom f'Malta. Madankollu, kien ikun hemm ftit karozzi tal-linja jistennew il-passiġġieri Għawdxin u ftit biex jakkomodawhom kollha. Gamri Vella, li dak iż-żmien kien isuq tal-linja jiftakar li:

“L-awtoritajiet f’Għawdex kienu kull darba jċemplu biex javżaw kemm hemm passiġġieri abbord il-bastiment li jkun halla Għawdex. Il-karozzi tal-linja kienu jintbagħtu skont kemm kien ikun hemm nies fuq il-bastiment. Kien ikun hemm minn tlieta sa’ erba’ karozzi tal-linja jew aktar.”

Ħafna passiġġieri Għawdxin kienu jdumu jistennew għal sigħat shaħ, u ma kienx hemm kenn biex jipproteġihom mill-qilla tax-xemx jew ix-xita. Ma’ dawk li kienu jkunu jistennew kien hemm ukoll nies tas-servizzi, li kienu jservu fir-Royal Army Medical Corps (R.A.M.C.), King’s Own Malta Regiment (K.O.M.R.) u r-Royal Malta Artillery (R.M.A.), li ma kinux iħallsu għall-biljett. Huma kellhom id-dover li jaslu fil-ħin fil-post tax-xogħol tagħhom u jekk ma jaslux fil-ħin eżatt kienu jiġu mčanfra mis-superjuri tagħhom. Din is-sitwazzjoni ngabet għall-attenzjoni minn ittra li giet ippubblikata fuq *Il-Berqa* tas-27 ta’ Ġunju 1941 miktuba minn Koli Apap, li kien iservi fl-R.A.M.C. f’Malta:

“Nixtieq inwassal l-ilmenti tiegħi u ta’ kulhadd quddiem id-Direttur tat-Traffic Control Board dwar in-nuqqas ta’ organizzazzjoni li qegħdin insibu kull nhar ta’ Tnejn filgħodu fil-karozzi tal-Marfa.

Nibda biex ngħid li ħafna minna s-suldati Għawdxin li nservu fl-RAMC, fil-KOMR u fl-RMA qed niksbu l-leave mis-Sibt

filgħaxija sat-Tnejn filgħodu, biex inkunu nistgħu ngawdu l-familji tagħna.

Ta’ kull nhar ta’ Tnejn nitilqu minn Għawdex mal-lanċa tal-ewwel, imma meta naslu l-Marfa qegħdin insibuha ħaġa tqila, biex naslu fil-postijiet tagħna fil-ħinijiet stabbiliti.

Malli l-lanċa tasal il-Marfa tilmah għadd kbir ta’ nies jaqbzu meta l-lanċa tkun għadha ma ttrakkatx mal-moll sabiex jilħqu jirkbu f’karozza għar-raguni li jkun hemm xi disa’ jew għaxar karozzi biss u għalhekk ta’ kull darba mijiet ta’ nies ikollhom ta’ bilfors joqogħdu jistennew ħin twil il-Marfa.

Aħna s-suldati aktarx li dejjem issibna ma’ dawn tal-aħħar, għaliex billi nkunu mgħobbija b’xi affarijiet tas-servizz ma nistgħux naqbd u għalhekk f’xemx tiżreġ bla heda jkollna noqogħdu nistennew il-Marfa waqt li d-dmirijiet tagħna jkunu jsejħulna band’ oħra.

Għalhekk nitolbu li l-Awtoritajiet jagħmlu arrangament li xi karozzi jithallew għas-suldati biss, u t-tieni li l-Pulizija għandha twaqqaf darba għal dejjem dak il-qbiż mil-lanċa qabel ma’ din titrakka.”

Ittra oħra giet ippubblikata, din id-darba fuq it-*Times of Malta* tal-25 ta’ Ġunju 1941 minn persuna li kienet toqgħod Tas-Sliema, fejn emfasizzat fuq din il-problema, speċjalment fil-Ħdud. Numru mhux ħazin ta’ passiġġieri minn Għawdex kienu qegħdin jithallew għal ħin twil il-Marfa minħabba li ma kienx ikun hemm biżżejjed karozzi tal-linja. Din il-persuna kitbet li:

“Jien kont wieħed minn dawk il-passiġġieri li lbieraħ (Il-Ħadd) wara nofsinhar, qsamt mill-Imġarr (Għawdex) għall-Marfa. Aħna żbarkajna għal ħabta

tal-4.45pm u sibna li ma kienx hemm biżżejjed karozzi tal-linja, bir-riżultat li 200 persuna thallew jistennew, mhux għal ftit minuti imma għal sagħtejn shaħ f'xemx tiżreg, sakemm il-Pulizija tat-Traffiku seta' jibgħat aktar karozzi tal-linja. Dawn il-karozzi tal-linja waslu għal ħabta tas-6.45pm, li kienet impossibbli għal dawk il-passiġġieri li kienu joqogħdu barra mill-Belt Valletta biex jaqbdu l-aħħar karozza tal-linja, u għalhekk kellhom jimxuha sad-dar tagħhom, jew jaqbdu taxi, fejn kellhom jidhlu għal spejjeż żejda."

Ir-Royal Lady sorġut mal-moll tal-Imġarr, Għawdex.

Il-qarrej tat-*Times of Malta* qal li dan kollu jista' jiġi evitat li kieku l-Pulizija jkun jaf kemm ġejjin passiġġieri minn Għawdex għal Malta fil-Ħdud wara nofsinhar. Hu kompla jgħid li jekk id-Direttur tat-Trasport ma jstax jipprovdi biżżejjed karozzi tal-linja għall-passiġġieri ġejjin minn Għawdex, id-Direttur għandu jsib mezz oħra biex ma jhallix nies jistennew. Il-qarrej issuġġerixxa li l-aħjar haġa kienet li n-numru ta' passiġġieri li jithallew jitilgħu abbord ir-*Royal Lady* fl-Imġarr, ikun biżżejjed li meta jaslu l-Marfa, jirkbu l-karozzi tal-linja li jkunu qegħdin jistennewhom, mingħajr ma ħadd jithalla l-art.

Din is-sitwazzjoni kompliet kemm matul l-aġħar xhur tal-gwerra, kif ukoll wara li l-attakki naqsu drastikament. Din il-problema ngabet għall-attenzjoni minn Dr. Sacco fil-Kunsill tal-Gvern tal-25 ta' April 1942, meta staqsa lill-*Acting Lieutenant-Governor* jekk jafx li diversi nies li jaqsmu bejn Għawdex u Malta, qegħdin jithallew l-art il-Marfa, mingħajr m'għandhom post fejn jistrieħu. Dr. Sacco staqsa mistoqsija oħra:

"Jekk hux possibbli li tiġi rekwiżita parti mil-lukanda Marfa fejn tiġi addattata għal dan il-għan?"

L-*Acting Lieutenant-Governor* wieġeb lura li:

"Din qiegħda tiġri biss meta persuni jivvjaġġaw fi granet meta ma jkunx hemm servizz regolari bejn iż-żewġ gżejjer. Probabbilment dawn in-nies ikunu jafu bid-diffikultajiet li jistgħu jiltaqgħu magħhom u għalhekk naħseb li m'hemmx bżonn li tiġi rekwiżita dil-binja."

Aktar informazzjoni tinsab fil-ktieb tal-istess awtur *Wartime Mellieħa: The role of the village in the Second World War 1940-43* li jista' jiġi akkwistat mill-Kunsill Lokali tal-Mellieħa.

